

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 40 K, na $\frac{1}{3}$ strani 20 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{12}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

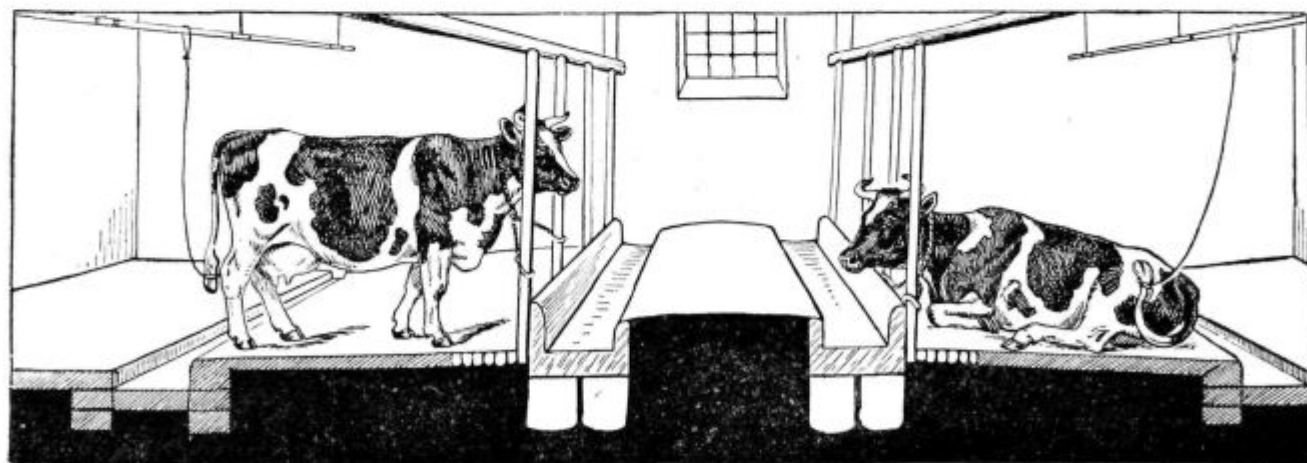
St. 10. V Ljubljani, 31. maja 1910. Letnik XXVII.

Obseg: K zboljšanju govejih hlevov. — Naše sadjarstvo in šolski vrtovi. — Gnojite ajdi z umetnimi gnojili! — Hranjenje jajec v gospodinjstvu. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradnevesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržne cene. — Inserati.

K zboljšanju govejih hlevov.

V letošnjem »Kmetovalcu« smo objavili že več spisov o vzornih govejih hlevih in njih notranji uredbi, ki so bili tudi s podobami in z načrti pojasnjeni. Ker dobivamo venomer vprašanja, kako se goveji hlevi

stališča dober, t. j. poceni in praktičen. Nihče naj ne misli, da je vzorne goveje hleve mogoče narediti edino le po navodilih, objavljenih v »Kmetovalcu«, ali da se dobri goveji hlevi delajo edinole po kakem splošno veljavnem kopitu; ne, vsa navodila za ureditev vzornih

Podoba 42.

umno urede, in ker imajo vprašalci v teh spisih zadostne odgovore, zato prosimo bralce, naj te spise hranijo, da nas pozneje ne bodo motili z nepotrebni vprašanji in da bodo imeli, kadar prilika nanese, ta navodila pri rokah.

Vsak goveji hlev bodi zdravstveno pravilno urejen (bodi snažen, zračen, svetel in ob vsakem letnem času primerno tople, oziroma hladne) in tudi z gosodarskega

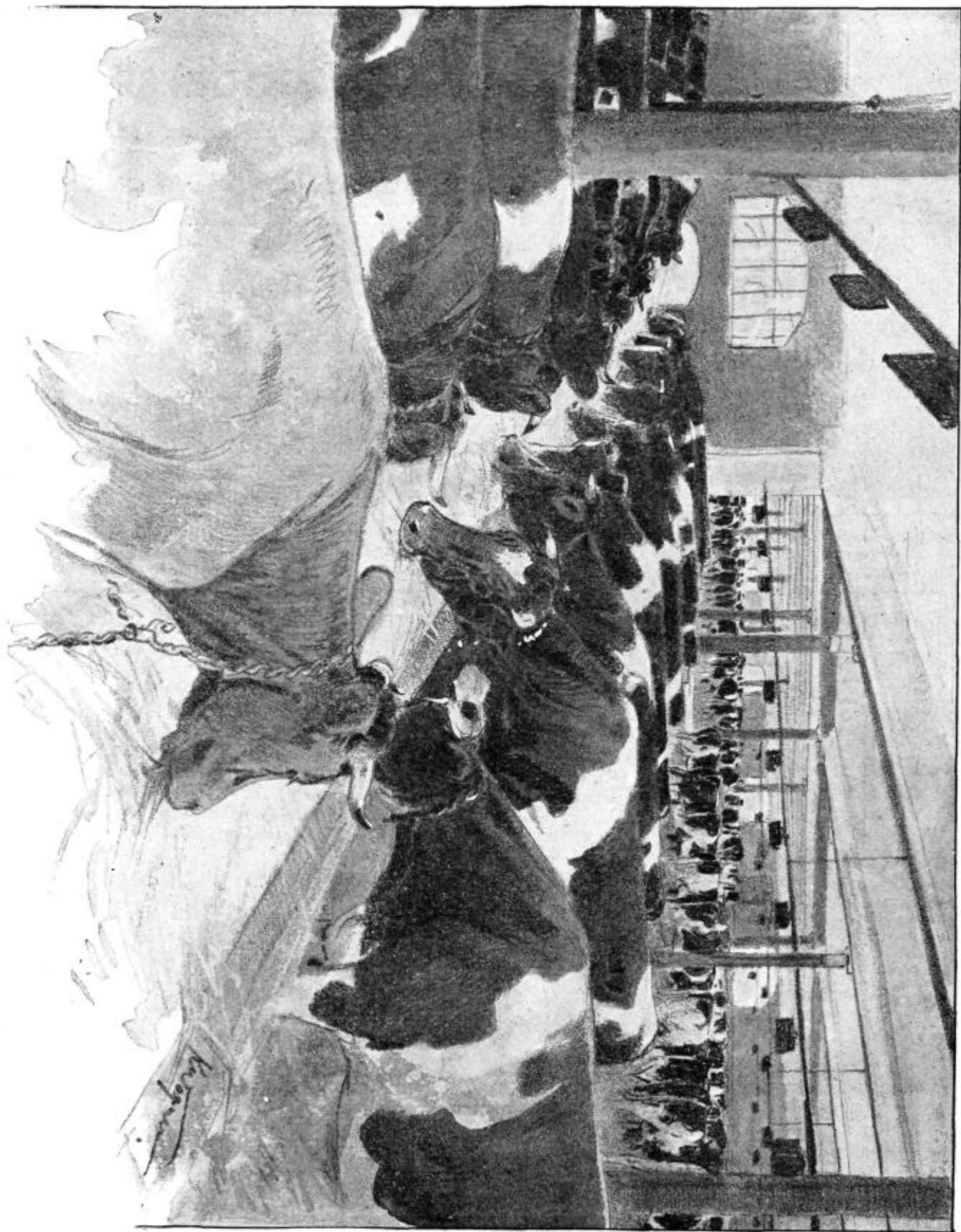
govejih hlevov so le nekaka splošna navodila, in vsakdo si svoj hlev lahko po svojih razmerah umno uredi kakor hoče in kakor mu najbolj prija, da se le drži splošno veljavnih načel glede zdravstva živine in pripravnosti.

Vzor ceno urejenih govejih hlevov so holandski hlevi, ki so pripravi, omogočujejo največjo trajno snažnost (kar je zlasti za mlekarstvo važno) in ki imajo tako

nizke jaslí, da se živina pri jedi tako drži, kakor na paši. To je tudi važno, kajti pri nas navadne visoke jaslí in potem še tiste nesrečne senene gare ravno delajo naši živini vdrte križe, ki je zaradi njih grda

in izdatno manj vredna.

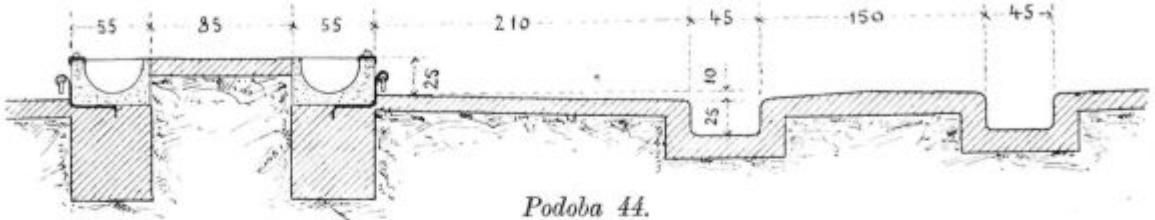
Pod. 42. kaže notranjščino holandskega govejega hleva. Ta hlev je prirejen za dve vrsti živine, ki gleda proti sredi, in prostor med jaslími ne služi le za hodnik,

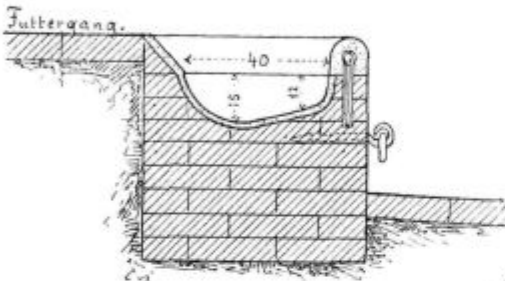
Podoba 43. Goveji hlev po holandskem načinu viteškega posestva Wartin na Pomoranskem. Na podobi, ki je izvirna risba akademičnega slikarja Karla Wagnerja, se vidi, kako živina je z nizkih klajnih miz, ki so pred njimi še nižje jaslí. Goved na podobi je zahodnjefrizijske črnobelo pisane pasme.

ampak tudi za krmilno mizo, kamor se lahko poklada zelena klaja, seno i. t. d. Tak hodnik je prav pripraven za krmilno mizo in izborno nadomešča gare.

Če je hodnik dovolj širok, se zelena klaja ali seno že poprej, pred krmljenjem, lahko na sredi pripravi, in ko pride čas krmljenja, se ta krma kar preprosto in hitro pred živali porine. To je prav prijetno v nedeljah, ker se more pokladanje hitro zvršiti, in če se rabijo grablje ali vile, ni nikake nevarnosti, da bi se onesnažila praznična obleka, setorej za krmljenje ni treba šele preoblačiti. Podoba 43. kaže krmilne mize (hodnike) po holandskem načinu, in sicer ka-

Podoba 44.

Podoba 46.

kor so običajni na viteškem veleposestvu Wartin na Pomorskem (v Nemčiji). V Wartinu imajo 500 goved, ki dajejo na dan 2000 litrov mleka, torej na enem posestvu toliko mleka, kolikor ga ima pri nas ena največjih združnih mlekaren! Če bi na takih veleposestvih z dragimi in nepripravnimi hlevskimi napravami tratili denar, čas in delo, kakor, žal, pri nas, potem bi posestvo prav gotovo nič ne neslo, dočim se ravno posestvo v Wartinu odlikuje z dobrimi dohodki.

Podoba 44. predočuje prerez podobnih holandskih jaslí po sestavi arhitekta A. Romstorferja.*)

Komur ne ugaja, da bi živina gledala proti sredi, ta lahko hlev tako uredi, kakor kaže načrt podoba 45.*), ki je tako zasnovan, da je živina z glavami obrnjena proti steni. Na tem načrtu so jasli sicer višje kakor na podobi 42. in 43., a se dajo narediti tudi nizke. Vsak stavbenik načrt lahko izpremeni le za eno vrsto živine. Podoba 46.*) kaže višje jasli ($\frac{1}{25}$ naravne velikosti), ki pa imajo tudi krmilni hodnik, ki je obenem krmilna miza. Jasli so lahko zidane in obložene z glinastimi koriti, ali pa so vse iz betona.

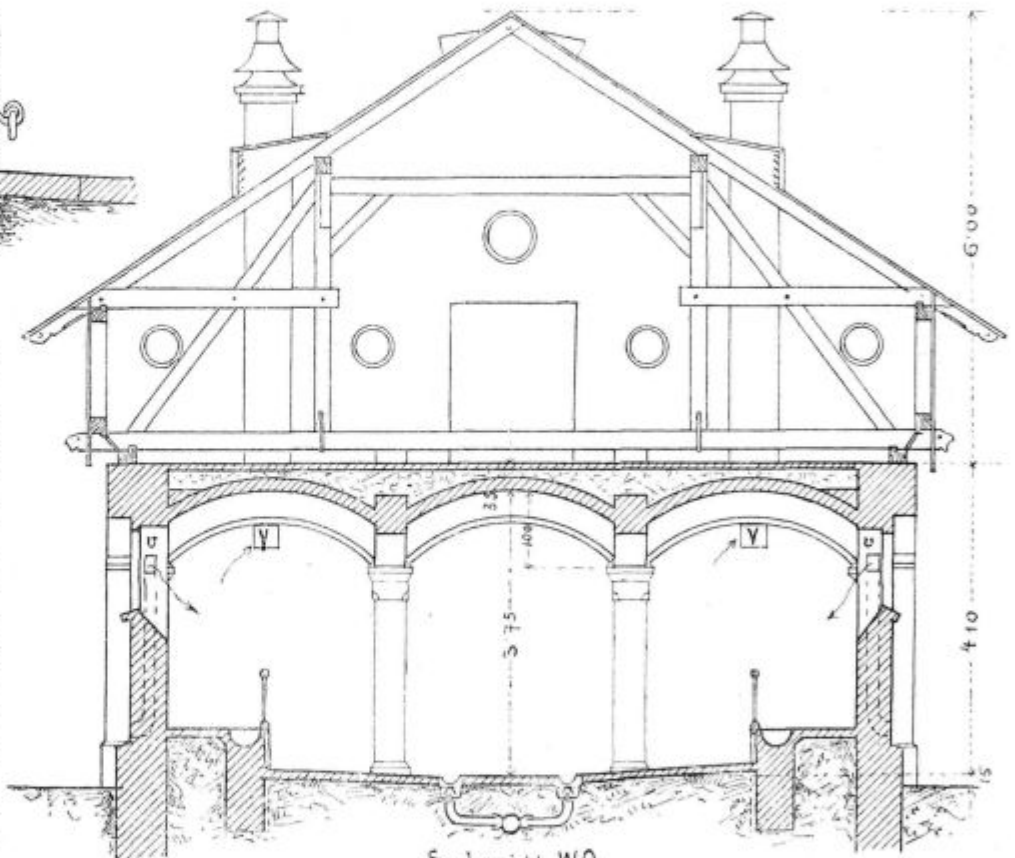
Na podlagi teh podob in načrtov ter z ozirom na tozadavne spise v prejšnjih številkah „Kmetovalca“

*) Pod. 44. 45. in 46. nam je dal z dovoljenjem arhitekta A. Romstorferja ljubeznivo na razpolaganje nemški odsek deželnega kulturnega sveta kraljevine Češke.

leško vsakdo po svojem in kakor mu ravno najbolj prija sezida nov ali popravi stari svoj hlev ter naredi tisto razdaljo (višine, širokosti in daljave), ki mu jih prostor dopušča, ki ga ima na razpolaganje.

Naše sadjarstvo in šolski vrtovi.

V zadnjih dveh desetletjih je dežela kranjska žrtvovala preko milijona kron edino le za povzdigo

Schnitt WO

Podoba 45.

propalega vinogradništva. Velika pozornost in delavnost se je osredotočila na vinorodne kraje vse dežele, kajti vse si je bilo v svesti, če bi se vinogradništvo ne rešilo hitrega propada, bi bile danes vse one vinske gorice, ki jih sedaj krasijo lepi rodovitni, da, vzorno oskrbovani vinogradi, same nič ali malovredne goljave in da bi bilo v vinorodnih krajih gotovo več kakor polovica kmetij in hiš brez gospodarja in prebivalcev, ker bi se bilo ljudstvo trumoma izselilo. Krepko in previdno deželno in vladno poseganje v to važno kranjsko kmetijsko panogo je naše delavno in vztrajno ljudstvo dovedlo do zaželenega cilja. Žal pa, da se dandanes vinska kupčija ne razvija tako, kakor bi bilo želeto, čemur pa nista vzrok ne dežela ne država, marveč narava, ki zadnja leta enakomerno vse vinorodne kraje

vse Evrope z bogatimi vinskimi letinami osrečuje. Pa tudi v tem oziru se razmere takoj izpremenijo, če nastopi le eno leto povsod nekoliko slabejša letina. Zatorej potrpljenje in ne takoj obupati.

Zbog velikega nagajenja do rešitve in povzdige vinogradništva je pa v zadnjih dveh desetletjih v pravem razvoju nekoliko bolj zaostala druga važna kranjska kmetijska panoga, namreč sadjarstvo, ki zasluži isto pozornost, kakor vinogradništvo ali živinoreja. Storilo se je sicer tudi v tem oziru nekaj potom predavanj, potem naprave in podpiranja manjših drevesnic in šolskih vrtov itd., toda le kolikor so razmere dopuščale. Zato bi bilo umestno delati sedaj s podvojeno silo, da se tudi sadjarstvo čimprej dvigne do iste višine, kakor se na nji sedaj nahajata kranjsko vinstvo in kranjska živinoreja. Da se to obistini, ni dvoma pri sedanjih deloljubnosti in stremljenju kranjske dežele po napredku. Treba je le pri tem gotove previdnosti in premišljenega postopanja.

Sadjarstvo je sicer na vsem Kranjskem v splošnem precej razvito, kajti veliko je v tem oziru storila v prvi vrsti kmetijska družba in deželna kmetijska šola ter po možnosti še posamezne kmetijske podružnice in šolska vodstva, vsi s svojimi od dežele in države podpiranimi drevesnicami, ki je iz njih izšlo vsako leto na tisoče in tisoče sadnih dreves raznih vrst med posestnike vse Kranjske. Toda vršilo se je vse brez gotovega načrta, zlasti kar se tiče pomnoževanja krajevnim in kupčijskim razmeram primernih vrst.

Da je treba v tem oziru nekega načrta, v tem sem se prepričal pri raznih predavanjih, zlasti pri letošnjih od deželnega odbora prirejenih kmetijskih tečajih, kjer sem imel predavanja ravno o sadjarstvu, ter pri ogledovanju šolskih vrtov in podružničnih drevesnic.

Glavna napaka obstoji v splošnem v tem, da se povsod pomnožuje preveč različnih vrst med temi mnogo kraju neprimernih. S sajenjem in z razmnoževanjem kraju in zemlji neprikladnih vrst se razvoj sadjarstva znatno poslabša. Pri določanju sadnih vrst za gotove kraje, se ne smejo upoštevati samo vrste, ki nastavijo veliko in lepega sadja, marveč tudi take, ki se lepo razvijajo in dajejo tudi lepo, trpežno, za kupčijo v velikem sposobno sadje. Tudi se ne sme vsa vsa pozornost obračati le na hruške in na jabolka, marveč tudi na druge krajevnim razmeram primerne sadne vrste, namreč na orehe, kostanj, češplje, češnje itd.

V dosego gorinavedenega smotra bi se moralo ukreniti nastopno:

1). V najkrajšem času naj bi se vršil, bodisi v Ljubljani ali kje drugje, sestanek kranjskih, spodnještajerskih in goriških strokovnjakov in sadjarjev, ki imajo sami večje sadne nasade in ki se že več let v večji meri bavijo s sadjarstvom, tudi v kupčijskem oziru, da se določijo prave vrste za Notranjsko, Dolenjsko in Gorenjsko.

2). Da se porazdeli vsako leto med posamezne proslilce, občine in društva kolikor mogoče veliko dotičnemu kraju primernih vrst po nizkih cenah. V ta namen naj bi se ustanovila ena ali dve jako obširni deželni drevesnici.

3). V šolskih vrtovih naj bi se ne vzgajalo mnogo drevesec, kakor se to sedaj marsikje dogaja, marveč le toliko, v kolikor zadošča, da se učencem pokaže cepljenje in pravilno vzgajanje ter obrezovanje sadnih drevesec. Oddajala naj bi se le lepo vzgojena drevesa, in sicer pridnejšim ponavljalcem brezplačno. Slabo rastoča drevesca naj bi se sploh iz vrta odstranila, ker to daje slab zgled. Zato pa naj bi se lepo vzdrževani šolski vrtovi tudi primerno, a redno nagrajali.

Upajmo, da se tudi v tem oziru kmalu pokaže prijeten napredek!

Fr. Gombač.

Gnojite ajdi z umetnimi gnojili!

Starejši kmetovalci novotarjam niso lahko dostopni, posebno do umetnih gnojil nimajo nikakega ali pa prav malo zaupanja. Če bi jih kdo vprašal, zakaj ne rabijo ali pa vsaj poskusijo umetnih gnojil, bodo rekli: „To ni vse skupaj zanič“; ko bi imel le domačega gnoja dovolj, bi bilo vse kaj drugega, kakor ta umetni gnoj. V mojih mladih letih take robe niti poznali nismo, pa smo vendar imeli vsega dovolj. To vse so le reči, ki stanejo denar. Kako bi pa mogel tudi tak prašek kaj pomagati?“

Takšno govorjenje je vedno dokaz, da je dotičnik neveden, ter se more to oprostiti le starejšim ljudem. Pa se slični govori, žal, slišijo tudi od mlajših kmetovalcev, čemur se pa človek lahko tem bolj čudi, ker se nudi dandanes vsem slojem toliko prilike, da se lahko prepričajo o koristi in učinku umetnih gnojil. V kmetijskih časnikih, pri zborovanjih, v knjižicah itd. se pridiguje, kako učinkujejo umetna gnojila in kako se morajo rabiti, da se ne izmetuje zanja denar zastoj. Treba je čitati in posnemati dobre zglede.

V vsaki vasi je prav gotovo eden, ki koraka s časom naprej ter gnoji tudi z umetnimi gnojili. V kmečkih krogih se pri porabi umetnih gnojil navadno dela ta napaka, da se kupi le nekaj vreč Tomasove žlindre ali pa superfosfata. Po pravi potrebi in hrani zemlje pa se ne vpraša, ampak vobče vlada mnenje pri onih, ki o bistvu umetnih gnojil niso poučeni, da je vse eno, s kakšnim umetnim gnojem se gnoji, in da more vsaka tvarina, ki se imenuje umetno gnojilo, čudeže delati. Temu pa ni tako, ampak gnojiti se mora z umetnimi gnojili tako, da dobi zemlja s temi isto popolno hrano, kakor z domačim gnojem. Domači gnoj vsebuje, kakor znano, kalij, dušik in fosforovo kislino; vsako pristno umetno gnojilo kakršnegakoli imena vsebuje pa vedno le po eno prej imenovanih hranilnih snovi (razen mešanih gnojil); torej se mora rabiti toliko vrst umetnih gnojil, da dobi zemlja kalija, dušika in fosforove kisline. Kali vsebuje umetno gnojilo kajnit in 40% kalijeve soli; dušik ima čilski soliter in amonijev sulfat, fosforovo kislino pa Tomasova žlindra in superfosfat.

Posebno je gnojenje ajdi vobče prav pomanjkljivo. Ajdo sejemo pri nas navadno v strnišče po pšenici ali rži. Tem rastlinam se pognoji jeseni, in sicer z umetnim ali pa z domačim gnojem. Vsled tega potem kmetovalec misli, da je že ozimina pustila dovolj hrane za ajdo v zemlji, vsled česar sedaj ni treba gnojiti. Drugi pa zopet misli: „Bom pa gnojil malo z umetnim gnojem“, gre k trgovcu ter kupi vrečo superfosfata in misli potem, da je storil že kdo ve kaj. Potem se pa čudi, da gnojenje ni nič pomagalo, ter pravi, da umetna gnojila niso zanič.

Vsem potrebščinam zemlje se ugodi ter prinese tudi uspeh, če se gnoji ajdi na 1 hektar (= 1 $\frac{1}{4}$ orala) s

150 kg 40% kalijeve soli
300 „ superfosfata.

Kalijevo sol je najbolje pomešati s superfosfatom ter naj se ta zmes potrosi 14 dni ali pa vsaj 1 teden pred setvijo. Priporoča se gnojila takoj podorati ali vsaj dobro zavleči.

Dušika pa, ki je v čilskem solitru in amonijevem sulfatu, navadno ne kaže ajdi dajati, kajti preobili dušik povzroča, da ajda premočno rase ter se stem

ovira, da ne dozori v pravem času. Ajda mora hitro dorasti in zoreti, da je slana ne vzame. Vse druge kmetijske kulture pa potrebujejo neobhodno tudi dušik, ter je napačno, če ga kdo ne rabi, češ da je predrag.

Vsi kmetovalci, ki nameravajo naročiti umetna gnojila za gnojenje ajdi, se opozarjajo, da sam superfosfat ne zadostuje, ampak je treba dodati še kalijeve soli, kakor je bilo prej povedano. Videl bo potem, da bo uspeh popolnega gnojenja ves drugačen, kakor gnojenje samo s superfosfatom. Kdor ne verjame besedam, naj napravi samo majhen poskus na ta način, da si označi tri enako velike kose in naj pusti prvega negnojenega, drugega naj gnoji samo s superfosfatom, tretjega pa s kalijevo soljo in s superfosfatom. Opazuje naj potem rast ajde na vseh teh kosih in končno naj še steha pridelek zrnja in slame od vsakega kosa. Na ta način vsakdo dobi prav jasen dokaz v roke; lastne izkušnje so pa vobče več vredne kakor lepe besede.

Ne sme pa kmetovalec, ki gnoji z umetnimi gnojili, ta gnojila zavreči ter postati njih nasprotnik, če pri prvem gnojenju ni imel uspeha. Vzemimo na primer slučaj, da je velika suša. V tem slučaju ne pomaga vsa človeške pamet prav nič, torej tudi umetna gnojila ne morejo povzročiti, da bi se rastline tudi v suši bujno razvijale. Nikakor pa se ni treba bati, da bi se denar za gnojila zastonj izmetal, če je suša pritisnila, ampak hranilne snovi, ki smo jih dovedli z umetnimi gnojili v zemljo, ostanejo neporabljene v zemlji ter pridejo rastlinam drugo leto v prid. Vsekako pa tudi tedaj, če so umetna gnojila že v prvem letu dobro učinkovala, ostane še vedno nekaj hranilnih snovi v zemlji, ki jih potem rastline použijejo v drugem letu; da, še celo v tretjem letu se more gnojenje z umetnimi gnojili poznati. Vsled tega se torej nikakor ni treba ustrašiti stroškov, za umetna gnojila, kajti izdani denar ne bo dajal samo lepih obresti, ampak prinesiti mora vsekako prav lepega čistega dobička.

Pojasnila in knjižice o porabi umetnih gnojil lahko dobi vsak kmetovalec brezplačno. Vsakomur to seveda ni znano, pa razglašalo se je to že v različnih časnikih. A to še ni vse, celo umetna gnojila se dajejo kmetovalcem brezplačno za poskuse na razpolago. Z vsem tem se kmetovalcu nudi prilika, da mu ni treba umetnih gnojil kar na slepo kupiti, ampak se lahko prej natanko prepriča, če so res toliko vredna, kakor se o njih piše. Če kdo napravi natančen poskus z umetnimi gnojili in je ta poskus pokazal lep uspeh, tedaj je dotičnik pač sam svoj sovražnik, če potem ne rabi in ne kupuje umetnih gnojil, ko je videl na svojem polju, da je bila rast na delu, pognojenem z umetnimi gnojili, še enkrat tako lepa, kakor na negnojenem.

Kdor ima kake želje glede poskusov z umetnimi gnojili pri ajdi, naj se obrne na zastopnika kalijevega sindikata, g. Fr. Mulec, v Ljubljani, Turjaški trg št. 3.

Hranjenje jajec v gospodinjstvu.

Maks pl. Elpons.

Ko pride čas misanja pri kokoših in perutnini sploh, mora pridna in skrbna gospodinja misliti na to, kako dobi primerno število jajec za zimo. V manjšem gospodinjstvu se potrebuje čez zimo kakih 500 jajec, in zato je dobro, če si jih shranimo toliko množino za ono dobo, ko kokoši ne nesejo, kar traja navadno še februarja. Tudi imajo jajca pozimi večjo tržno vrednost. Za hranjenje jajec imamo več načinov. Najnavadnejši in najpogostejši način hranjenja je vlaganje jajec v

apneno vodo. Taka jajca se obdrže sicer zelo dolgo, a se ne dajo piti in beljak se zelo težko ali pa se sploh ne da vteptati. Novejši način je vlaganje jajec v vodotopno steklo. To se zgodi na ta način, da denemo v kak sod ali v kako večjo posodo na dno najprej plast takega stekla, potem vrsto jajec, zopet steklo in tako naprej. Tako hranjena jajca se zelo dobro drže, tudi okus se skoraj nič ne izpremeni in jajca se dajo zelo dobro vteptati. Sitno je samo to, da se tako steklo v manjših krajih ne dobi; tudi je na kmetih zelo nerodno in sitno ravnanje z njim. V naslednjem hočem sporočiti o načinu, kako sem vsako leto hranil kakih 1000 jajec na zelo preprost in cen način, ki ga lahko priporočam vsaki gospodinjji. Prvi pogoj je, da se ne shranjujejo napol valjena, strta ali umazana jajca. Torej naj se vzamejo vsak dan, če se le da, dvakrat z gnezda, in če so umazana, naj se osnažijo, predvsem pa preiščejo, če imajo kake pokline.

Preden se vložijo, se napiše nanja datum, kdaj so bila znesena.

Sedaj vzamemo čisto navaden zaboj, kakor se rabi n. pr. za sladkor. Ko smo ga lepo očistili in na solcu posušili, denemo na dno kaka dva centimetra visoko plast lepe, čiste in zelo suhe rezi in na njo jajca po vrsti, kakor so znesena, na da bi se dotikala. Ko je prva lega polna, jo zasujemo z rezjo, tako da so jajca popolnoma pokrita. Na to naložimo drugo vrsto tako, da pridejo sedaj jajca med jajca v prvi legi in tako naprej, dokler ni zaboj poln. Na vrh pride zopet rez. Jajca morajo biti vložena kolikor se da trdno. Sedaj zabijemo zaboj, ga obrnemo, tako da je pokrov spodaj, zapišemo število vložjenih jajec in čas, kdaj je bilo vloženo prvo in kdaj zadnje, in shranimo zaboj na hladnem in suhem, a ne mrzlem kraju. Tako delamo z zaboji po vrsti. Ko jajca potrebujemo, odpremo najprej najstarejši zaboj, in sicer na dnu, kjer so najstarejša jajca. Ostala pokrijemo zopet z rezjo. S tem načinom hranjenja sem dosegel res izborne uspehe. Jajca so se držala do marca in so bila sveža, kakor bi bila ravnokar znesena. Ohranila so svoj okus, tako da so se dala piti, in beljak se je dal lepo vteptati. Od tisoč jajec jih je bilo samo enkrat troje pokvarjenih, sicer ne več ko navadno dvoje. Na ta način sem leta in leta shranjeval jajca. Zaboj in rez se lahko, če ju shranimo tako, da sta suha in čista, drugo leto zopet porabita.

O Božiču sem tako shranjena jajca lahko prodajal po 20 do 30 vinarjev.

Iz „Gosp. Glasnika za Štajersko“.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 204. Kako veliko naj naredim gnojnično jamo, ki jo nameravam vsak teden izprazniti? Redim namreč deset glav goveje živine in štiri prasiče; torej koliko povprečno na dan priteče gnojnice iz hleva v gnojnično jamo? (I. Š. v M.)

Odgovor: Množina scalnice, ki jo kaka žival na dan izloči, je odvisna od množine pijače, od vnanje topline, od množine kakovosti tistega, kar gre od živali skoz pljuča in kožo, in od gostote blata. Vsled tega je torej množina scalnice lahko zelo različna; eno odraslo govedo more dati, če se upoštevajo vse te okoliščine in še posebej njegova velikost, na dan 4 do 7 kg scalnice. Mlajše govedo seveda primerno manj. Od prasiča pride na dan $\frac{1}{2}$ do 2 kg scalnice. Velik del scalnice popije stelja, tako n. pr. 100 kg stelje iz slame more popiti 30 kg scalnice, 100 kg stelje iz listja 43 kg in 100 kg suhega žaganja 35 kg. Na podlagi tu

označenih razmer in števil morete izračunati, kako veliko gnojnično jamo naredite. 1 kg gnojnice je toliko kakor 1 liter, in 1 m³ prostora v gnojnični jami drži 1000 litrov ali 1000 kg gnojnice.

Vprašanje 205. Imam večje število domačih kuncev, ki od jeseni sem močno poginjajo. Jeseni sem jih imel v živinskem hlevu in sedaj jih imam v svinjaku, pa ni nič izpremembe. Ker sem jeseni kunce krmil z listjem od zelja, so nekteri dajali vzrok bolezni tej krmil, vendar sem izprevidel, da to ni res. Bolezen pri kuncih se stem prične, da se jim nabere okoli gobca sluznata tekočina. **Kakšno bolezen imajo kunci** in kako se zdravi? (J. D. v J.)

Odgovor: Vaši kunci imajo bržkone bolezen, ki se imenuje slinavost ali gobčna gniloba. Ta bolezen je nalezljiva. Za zdravljenje proti tej bolezni je priporočeno večkratno potapljanje glave v 4% raztopino klorovokislega kalija in zmivanje gobca s to tekočino. Poglavitno je seveda kuncje hleve razkužiti in vse obolele živali takoj od zdravih odstraniti. Če je naše domnevanje pravo, seveda ne moremo jamčiti, zato najbolje storite, če vprašate kakega živinozdravnika za svet.

Vprašanje 206. Ali more županstvo prepovedati ograjo iz bodeče žice? (F. Š. v C.)

Odgovor: Županstvo more v svojem opravljenem področju na podlagi 2. odstavka § 28. kranjskega občinskega reda prepovedati ograjo iz bodeče žice. Po dotičnem odstavku spada v področje občine „skrbeti, da je človek in lastnina brez nevarnosti“. Županstvo namreč lahko domneva, da more biti ograja iz bodeče žice nevarna človeku in domačim živalim, ki so njegova lastnina. Če je tako domnevanje pravo, še doslej pri nas ni dognano, kajti nimamo še nobenih razsodbe višjih instanc, kakor n. pr. v Nemčiji, kjer je taka ograja prepovedana. Proti odloku županstva se morete pritožiti na občinski odbor, proti odločbi občinskega odbora na deželni odbor in proti odločbi zadnjega na upravno sodišče. Bodeča žica približno 1 1/2 m nad ograjo pa prav gotovo ni nevarna, ne ljudem ne živalim, in je torej županstvo nikakor ne more prepovedati.

Vprašanje 207. Ali je kako orodje za klepanje kos, ki ga morejo rabiti navadnega klepanja ne večji ljudje, kajti takih, ki to znajo, je vedno manj? (J. S. v S.)

Odgovor: Orodja, oziroma strojev za klepanje kos je več vrst, a vse te priprave zvrše le sirovo klepanje; končno in fino klepanje, ki je za vsako koso drugačno, pa slednjič mora vendar izvršiti klepanja več človek.

Vprašanje 208. Mojemu šest tednov staremu teletu je zrasla na čeljusti za oreh debela bula, ki je trda in boleča ter se kosti trdno drži. Bojim se, da je ta bula bramor. Ker je tele lepo in čiste šviške pasme, bi ga rad obdržal za pleme, zato vprašam, **če je bramor ozdravljiv?** (V. K. v L.)

Odgovor: Po Vašem popisu bolezni sodeč ima Vaše tele bramor, ki je kostna bolezen, ki jo povzročata neke vrste gliva. Edinole živinozdravnik more v pričetku bolezni s temeljito operacijo bramor odpraviti, vendar ni nikdar izključeno, da se bolezen ne ponovi.

Vprašanje 209. Ali je dobro dajati mladim prasičem kislo repo? (A. M. v J.)

Odgovor: Mladi prasiči, ki so že vajeni na vsako krmo, prav dobro prenašajo kisavo, torej tudi kislo repo. Kisla repa se mora seveda mladim prasičem previdno pokladati, kajti prevelike množine lahko povzročijo drisko in sploh bolezni v prebavilih.

Vprašanje 210. Imam lepo belo zelje prirejeno za kisanje, a zelje se nikakor noče skisati, zato vprašam, kaj je temu vzrok in kako se odpomore? (A. M. v J.)

Odgovor: Vaše zelje je vsekako iz pretekle jeseni, in če se ni doslej skisalo, bo vzrok kaka napaka, ki ste jo naredili. Kisanje zelja povzročajo gotove glive, in če se te glive niso mogle razviti ali so se iz kakega vzroka zatrle, potem se seveda zelje ni moglo skisati. Če so tiste snovi, ki se iz njih dela kislina, sedaj že porabljene, oziroma razkrojene in pretvorjene v druge snovi, potem ni več pomoči. Če je pa zelje še dobro, preložite ga v drugo kad in ga zalijte z dobro kislom zelnico iz kake druge kadi. Zelje seveda mora biti vedno pod pritiskom in pokrito s zelnico.

Vprašanje 211. Pri nas se od mnogih strani trdi, da so stari konji, zlasti belci, ki se navadno prodajajo mesarjem, ikrasti in da njih meso ni porabno. Bajše se ikravost konj pozna na neki vrsti bradavic pod repom. **Ali so konji sploh ikrasti** in če so, ali se to ne pozna le na drobu, ne pa pod repom? (P. S. v M.)

Odgovor: Neke vrste gliste, ki jih imenujemo trakulje, potrebujejo za vsa svoj življenjski razvoj navadno različne živali ali tudi človeka. Te trakulje žive v črevih, kjer popolnoma dorasejo, in če pridejo njih jajčeca v živali, ki jim prijajo, pa se v njih mesu izležejo ikre, ki pa tamkaj ne morejo postati popolne trakulje, in le če človek ali dotična žival, ki ji je trakulja lastna, zaužije ikrasto meso, se potem v človeku ali v živali ikrasto razvije v črevesu do popolne trakulje. Konj ima pač razne gliste v drobu, a nam ni znano, nismo doslej še čuli in tudi v tozadevni književnosti nismo čitali, da bi konj dobil v sebi jajčeca trakulje od kake živali, ki bi se potem iz njih v njegovem mesu naredile ikre. Tiste rjave maroge pod konjskim repom, ki se zlasti pogostokrat vidijo na beli koži belcev, prav gotovo niso znaki ne glistavosti, še manj pa ikravosti.

Vprašanje 212. Na nemško deteljo, ki je lansko leto dala štiri prav dobre košnje, sem zgodaj jeseni potresel kajnita in Tomasove žindre ter letos spomladi tudi pepela. Sedaj je pa detelja jako slaba, tri četrtine je že zginilo in tista redka trava, ki je med deteljo, je prav majhna. Vse kaže, da bo letošnja prva košnja veliko slabša od lanske zadnje. Detelja rase letos peto leto. **Kaj je vzrok temu nazadovanju nemške detelje,** ali bi kazalo deteljišče po prvi košnji pognojiti z amonijevim sulfatom ali s čim drugim? (A. P. v R.)

Odgovor: Nemška detelja gre s svojimi koreninami od leta do leta bolj v globočino in uspeva tem dlje, čim globokeje še najde dovolj redilnih snovi. Kakorhitro pa pride ta detelja na pesek ali na gruč, na trdo, nepredorno plast ali pa na vodo, ki je nabrana pod zemljo, pa spodnje korenine poginejo in rastlina sama odmrije. Na vsaki vrsti tal nemška detelja le gotov čas dobro uspeva in se ta čas tudi z gnojenjem ne da znatno podaljšati. Da se je Vaše deteljišče razredčilo, bo vsekako vzrok kakovost zemlje, oziroma njene spodnje plasti, ter je bilo Vaše jesensko gnojenje bržkone že prepozno, ker bi detelji na tak način morali gnojiti že prejšnja leta. Če je pa trava med deteljo redka in majhna, ni čuda, kajti nemška detelja jo je prejšnja leta zatirala, zato se ni mogla dobro zarasti in razrasti. Morda manjka v zemlji tudi dušika, ki je za razvoj trave neobhodno potreben. Poskusite deteljišče takoj po prvi košnji pognojiti s čilskim solitrom, morda se potem vsaj trava bolj obrase; če pa učinek ne bo zadostil, bo pa najbolje deteljišče preorati.

Vprašanje 213. Pri nas na Dolenjskem so se ljudje vsled priporočanja v „Kmetovalcu“ v zadnjem času kaj hitro privadili na tobačni izvleček kot sredstvo proti raznim mrčesom na rastlinah in proti ušem pri govedih in prasičih. **Ali je raztopino tobačnega izvlečka enako močno rabiti proti mrčesom na rastlinah in na živalih?** (P. S. v M.)

Odgovor: Gostota raztopine tobačnega izvlečka je odvisna od mrčesa, ki ga hočemo zatreti. Za uničevanje živalskih in listnih uši zadošča 1 do 1 1/2 % raztopina, za uničevanje pršic in golih ličink 2 %, za kosmate gosenice in za hrošče pa mora biti 3 %. Pri zatiranju uši pri živalih bo navadno zadoščala 1 % raztopina ali še redkejša, ki naj se pa zato večkrat rabi, kajti živalska koža je proti raztopini tobačnega izvlečka občutljiva, in sicer tem bolj, čim finejša je koža in čim mlajša je žival. Tako n. pr. mlada teleta navadno slabo prenašajo raztopino, ki je močnejša kakor 1/2 %.

Vprašanje 214. V mojem zelenjadnem vrtu, ki sem ga dal pred dvema letoma precej na debelo z novo plastjo nasuti, mi delajo od takrat **veliko škodo neki črvi na zelenjadi**, zlasti na solati. Poslal sem Vam nekaj teh črvov na ogled in Vas vprašam, kako se imenujejo in kako se zatirajo? (A. J. v K.)

Odgovor: Poslani črvi so ličinke hrošča, ki je splošno znan pod imenom pokalica. Te ličinke ljudje imenujejo strune. Strune so kaj hude škodljivke na zelenjadnih vrtilih in tudi na žitnem polju. Proti strunam nimamo sredstva; zatirati se dajo le s prdnim obiranjem in z uničevanjem. V to svrhu se denejo zvečer na grede med zelenjad kosci krompirja ali štori (kocnji) solate. Strune, ki jim gre krompir, zlasti solata, zelo v slast, gredo ponoči na to vado in jih je mogoče zgodaj zjutraj mnogo vjeti.

Vprašanje 215. V hlev nameravam napeljati vodo po železnih cevih, ki jih hočem stem varovati pred zarjavenjem, da jih pobarvam. **Kakšna barva najbolj varuje železo proti rji**, ali narejena na firnežu, ali na sikativu? (F. J. v K.)

Odgovor: Najboljše sredstvo, železo varovati pred zarjavenjem, je minijeva oljnata barva. Najboljša barva se naredi iz očiščenega lanenega olja, ki se pa zelo počasi suši. Sedaj se zaradi tega navadno ne rabi več očiščeno laneno olje, temveč firnež, ki je tudi iz tega olja na poseben način prirejen in se na zraku hitreje suši. Dobrota barve je seveda odvisna od dobrote firneža. Samo s sikativom kako barvo narediti sploh ne gre, kajti sikativ se le v majhnih množinah prideva oljnatim barvam z namenom, da se hitreje suše. Najbolje je prav nič sikativa rabiti, kajti on dela oljnate barve manj trajne in se po njem rade luščijo.

Vprašanje 216. V svoji kuhinji imam vse polno mravljincev, zato prosim za svet, **kako preženem mravljince iz kuhinje?** (A. K. v P.)

Odgovor: Če se ne zasledi mravljišče in se popolnoma ne uniči, potem vsa druga sredstva, t. j. lovljenje in uničevanje mravelj, ne izdajo veliko. Poiščite torej najprej mravljišče, kar je dostikrat seveda zelo težko, in ga uničite z vrelo vodo ali s petrolejem. Mravljišče se včasih nahaja pod tlemi in je v tem slučaju lesena tla odpreti. Včasih je mravljišče tudi pod okvirom okna. Samoobsebi je umevno, da je skrbno zadelati vse špranje in tudi razpoke v zidu. Snaga je poglavito reč in je imeti vse reči, ki gredo mravljam v slast, dobro zaprte. Na mestih, kamor zahajajo mravlje, je polagati navadne umivalne gobe, namočene s sladko vodo, in kadar se zbere na gobi in v gobi veliko mravelj, pa se vrže v vrelo vodo. V ta namen tudi dobro služi votla in suha kost, ki se znotraj potrese s sladkorjem. S tako kostjo se potem ravna kakor z gobo.

Vprašanje 217. Svinja, ki je skotila osem pujskov, je bila zdrava pet tednov po skotitvi, potem je pa obolela na zadnjih nogah, ki so ji popolnoma odrekle, in ne more na njih stati. **Kakšna bolezen je to in kako naj ravnam, da svinja zopet shodi na zadnjih nogah?** (I. P. v Z.)

Odgovor: Ta bolezen se pri prasičih čestokrat pojavlja in je revmatično vnetje členov, ki bržkone prihaja od pre-

hlajenja. Bolezen zlasti radi dobe prasiči, ki se jim poklada prav tečna krma. Prazen prostor pod tlemi svinjaka povzroča prepri, ki je največkrat vzrok tej bolezni. Revmatično vnetje členov pri prasiču ni vedno lahko ozdravljivo in tako bolni prasiči sčasoma izgube tek, se zarivajo v steljo, ne hodijo več h koritu in celo lahko poginejo. Kadar je bolezen že zelo huda in živinozdravnik nima več upanja, da bi jih ozdravil, je najbolje tako bolne prasiče zaklati. Premestite bolno svinjo v gorak in suh koč, kjer ni prepiha. Obolele noge večkrat natrite z gorkim ribjim oljem ali z mešanico iz dveh delov lanenega olja in enega dela salmijakovca. Kot notranje zdravilo se daje na dan po 2 g salicilnoksilega natrija, pomešanega s strdjo. Če je žival zaprta, se ji daje kako dristilo. Sploh je pa najbolje vprašati živinozdravnika, ki edini more dati pravi svet.

Vprašanje 218. V naši vasi, ki šteje 48 hišnih števil, je sklical vaški župan vsščane k seji, da se ustanovi **ponočna straža proti požarom**. Ker je v naši vasi večina hiš s slamo krita in ker so se že večkrat pripetili požari, ki so bili bržkone povzročeni od zlobne roke, smo ustanovitev nočne straže proti požaru soglasno sklenili in smo določili, da vsakdo, ki stražo zamudi, prvokrat plača K 5— globe za ubožno blagajno. Nekteri trdijo, da so vsi ti sklepi neveljavni, zato vprašam, če imajo vaščani sploh pravico kaj takega sklepati in kam naj se obrnemo, da bo naš sklep veljaven? (J. R. v Z.)

Odgovor: Vas, ki ni obenem politična občina, nima pravice kaj takega sklepati, kajti požarna policija spada v področje občine in le župan politične občine ima dolžnost oskrbovati požarno policijo. Glede požarne policije imamo na Kranjskem poseben zakon z dne 15. septembra l. 1881., ki je z njim urejen za vojvodino Kranjsko brez Ljubljane red o požarni policiji in o gasilnih stražah. Ta zakon pa je, žal, malokomu znan in ga niti večina županov ne pozna, kaj še, da bi se resnično zvrševal. Glede požarne straže določa § 9. tega zakona tole: „V vsakem vsaj petdeset hišnih števil obsezajočem, nepretrgano stoječem selišču se mora na stroške tistega selišča postaviti eden, ali če je treba več ponočnih čuvajev, ki opravljajo požarno stražo, če se ni to opravilo s sklepom občinskega zastopa naročilo po vrsti hišni posestnikom. Tudi pri manjših, nepretrgano stoječih seliščih, ravnotako po seliščih z rastresenimi hišami je skrbeti, kolikor je možno, za požarno stražo.“ — Glasom § 27. tega zakona se ustanovi gasilna straža s prostovoljnimi pristopom na podlagi društvene postave in določenih pravil, in po § 28. je župan celo zavezan, da mora na vso moč delati za ustanovitev gasilne straže. Po § 47. je mogoče siliti k delu pri gasilnih stražah z globo do K 20—, oziroma z zaporom do 48 ur. Obrnite se torej do županstva, da zvrši gori omenjeni zakon, in Vi v svoji občini ustanovite gasilno stražo.

Vprašanje 219. **V sveže prekajenih svinjskih plečutih se je razvilo precejšnje število ličink**, zato vprašam, kako se najlaže odstranijo in kako se od ličink napadeno meso naredi užitno? (L. S. v P.)

Odgovor: Ličinke v prekajenem mesu se izvale iz jajčec hrošča slaninarja. V prostoru, kjer je slanina hranjena, se mora hrošč poiskati in zatreti ter se mu morajo onemogočiti vsa skrivališča. Kjer se drugače ni mogoče slaninarja odkrižati, se morajo vsa prekajena reči poviti s suhim senom in s popirjem, da slaninar ne more blizu in ne more odlagati svojih jajčec v meso, klobase ali špeh. Če se ličinke odstranijo iz mesa in se potem meso skuha, je meso užitno.

Vprašanje 220. Tukaj pri nas **vzamejo koklji takoj vsako izvaljeno piščee** in ga denejo na topel kraj v lonec, ki je s perjem napolnjen. Ko so vsa piščeta izvaljena, jih dajo koklji. Ali je tako ravnanje priporočeno? (L. S. v P.)

Odgovor: Vsa piščeta, izvaljena kakorsibodi, potrebujejo prvih 24 ur svojega življenja edinole toplote. Tudi koklja zapusti svoje gnezdo z vso izvaljeno jato piščet šele takrat, ko so vse živalce ne le izvaljene, ampak tudi dovolj segrete, kar najmanj en dan trpi. Kaj je prav, piščeta pustiti pri materi ali jih hraniti v gorkem loncu, s perjem napoljenem, je odvisno od koklje. Če je mirna, presta vsega mrčasa in ni med valjenjem nobenega jajca razbila, potem je nedvomno pravo, če si ji piščeta puste. Pri tem je pa treba paziti, da se prazne jajčne lupine sproti odstranjujejo. Na popisani način koklji jemati izvaljena piščeta pa tudi ni ravno napako in je včasih celo dobro, zlasti, če je koklja ušiva.

Vprašanje 221. V novo nasajenem smrekovem gozdu se je pojavila na smrekah neka čudna bolezen. Delajo se namreč nekaki izrastki, namesto da bi smreka vršičke pognala. Poslal sem Vam na ogled napadeno smrekovo vejico, da mi sporočite, kaj je vzrok tej bolezni in kako se odvrta. (J. K. v L.)

Odgovor: Vaše mlade smreke so bile prejšnje leto napadene po listnih ušeh, kar se rado dogaja v solčnih legah, in tako napadene smreke delajo namesto poganjkov kratke in tope izrastke. Ti izrastki se potem posuše in odpadejo. Listne uši na mladih smrekah seveda niso prijetne, posebne škode pa tudi ne naredijo ter navadno zaradi njih samo rast za eno leto zaostane. Proti listnim ušem je najboljšo sredstvo tobakova voda, ki je pa v obširnih nasadih ne kaže rabiti in je zato treba čakati, da uši sameodsebe izginejo.

Vprašanje 222. V gozdu se je v veliki množini pojavil hroščec, ki sem Vam ga poslal na ogled, in vprašam, če je zelo škodljiv in kako se zatira? (J. K. v L.)

Odgovor: Poslani hroščec je sivi smrekov rilček, ki je eden med najmanj škodljivimi gozdnimi rilčkarji. Tudi ta rilčkar vbada v mlade smreke, zavira deloma njih rast in povzroča iztok smole. V mladih nasadih je treba kolikor le mogoče rilčkarje loviti. V to svrhu se vzame sveža smrekova lubad, ki se z notranjo, t. j. z lično stranjo skupaj vpogne, vmes se dene sveža smrekova veja ter se vse skupaj položi med drevje na tla in se obteži s kamenjem. Duh sveže smrekove vejice in lubadi privabi rilčkarje in zjutraj jih je v teh pasteh vse polno ter se lahko v silno velikih množinah pomore.

Vprašanje 224. Pri nas nameravamo letos krompir škropiti z modro galico proti peronospori, zato vprašam, kolikoodstotna bodi v to svrhu raztopina modre galice, kdaj naj se krompir škropi in kolikokrat? (M. D. v S.)

Odgovor: Najzanesliveje je krompir vsaj dvakrat škropiti z raztopino modre galice, in sicer prvič kmalu po prvem osipanju in drugič, ko se je krompirjevo zelišče popolnoma razraslo in se je začelo kazati cvetje. Vobče zadostuje 1% raztopina, za drugo škropljenje se pa lahko vzame tudi 1½%. K raztopini se mora seveda primešati primerna množina apna, kakor za škropljenje trt.

Vprašanje 225. Ali sme posestnik svojo njivo do konca orati in s plugom obračati, t. j. raztezati, po sosednem, tujem svetu, ali pa mora zaradi raztezanja pluga narediti vzare na svojem svetu, t. j. na svoji njivi? (R. K. v P.)

Odgovor: Vaše vprašanje se tiče zadeve, ki se zanjo prej nihče ni brigal, ki pa sedaj postaja važna pravna zadeva, odkar so zemljišča silno velika in vrednosti pridobila in odkar vsakdo skuša svojo lastnino varovati pred raznimi bremenmi. Vobče nihče ne sme brez dovoljenja tujega sveta na katerikoli način rabiti in je raztezanja pluga po tujem svetu vsekako motenje posesti in poseganje v lastninske pravice drugega. Pod navadnimi razmerami torej sosed nikakor ni dolžan trpeti raztezanja pluga po svojem svetu. Pri nas so pa nekake izjemne razmere in večina posestnikov

lahko dokaže, da so nad trideset let raztezali plug nemoteno po tujem svetu in so si v to svrhu priposestovali služnostno (servitutno) pravico. Nastane le vprašanje, če v resnici velja tako priposestovanje služnostne pravice, kajti tozadevne pravoveljavne razsodbe kakega sodišča doslej še nimamo. Mi smo o tej zadevi govorili že z mnogimi pravniki, in izmed teh so mnogi mnenja, da v tem slučaju ne more biti govor o priposestovanju služnostne pravice do raztezanja pluga po tujem svetu, kajti sosed, četudi je vedel za to ravnanje, prav gotovo nikdar ni imel namena svoje posestvo obremeniti s tako pravico, ampak je to raztezanje dovolil molče le zgolj iz prijateljstva, ki je med sosedi običajno. Zadeva torej še nikakor ni razjasnjena, in dokler kaka tozadevna pravda ne bo rešena končno v vseh stopnjah, toliko časa je napominjana služnostna pravica vsekako dvomljiva.

Kmetijske novice.

Tečaj za gozdne in lovske čuvaje v Radovljici.

Kranjsko-primorsko gozdarsko društvo priredi v mesecih julij-avgust 1910 v Radovljici šesttedenski tečaj za gozdne in enotedenski tečaj za lovske čuvaje v slovenskem učnem jeziku. V ta tečaj se bodo sprejemali izključno le na Kranjsko pristojni in v prvi vrsti taki prosilci, ki že služijo kot gozdni ali lovski čuvaji.

Podeli se obiskovalcem šesttedenskega gozdarskega tečaja 8 podpor po 70 kron in obiskovalcem enotedenskega tečaja za lovske pazništvo 10 podpor po 20 kron. Prošnje, ki se morajo vložiti najpozneje do 20. junija 1910 pri kranjsko-primorskem gozdarskem društvu v Ljubljani, morajo biti svojeručno pisane od prosilca samega in mora prosilec v njih dokazati:

- 1.) da je dopolnil 18. leto;
- 2.) da je dovršil ljudsko šolo in da je več slovenskega jezika v govoru in pisavi;
- 3.) mora doprinesti npravnostno spričevalo;
- 4.) od gospodarja (ki je pri njem vslužben) izdano spričevalo o dosedanji gozdarski in lovski službi;
- 5.) zdravniško spričevalo o sposobnosti za službovanje v goratih krajih; poslednje pa velja le za one prosilce, ki dosedaj še niso v gozdarski ali v lovski službi;
- 6.) potrjeno ubožno spričevalo v slučaju, da nameravajo prositi za podporo;
- 7.) od vseh prosilcev brez izjeme se pa zahteva od c. kr. notarja ali od občinskega urada poverjen reverz, ki se prosilec z njim zaveže, da se bo preživljal za dobo tečaja na svoje stroške.

Šesttedenski tečaj za gozdne paznike se prične z 18. julijem 1910 in enotedenski tečaj za lovske paznike z 22. avgustom 1910 v Radovljici.

Letno poročilo kranjske kmetijske šole na Grmu za leto 1908./09. Iz tega letnega poročila, ki je pravkar izšlo, posnamemo naslednje: Šola se je z letom 1908./09. nanovo preuredila. Prej je imela dva letnika, zdaj pa obstoji iz dveh oddelkov: zimske šole in letne šole. Njen namen je mladeniče, ki so dovršili ljudsko šolo, v najkrajšem času in z najmanjšimi stroški izobraziti za kmečki poklic in s prirejanjem praktičnih tečajev vplivati na povzdigo kmetijstva v deželi. V ta namen ima šola na razpolago obsežno gospodadstvo, ki se peča z vsemi panogami kranjskega kmetijstva. Pouk je praktično-teoretičen. Za pouk v šoli je določenih 24 do 39 ur na teden. Praktični pouk se prične redno po šolskem pouku. Poleg tega se napravljajo za izpolnitev šolskega pouka z učenci izleti v spremstvu učiteljev. Na šoli se prirejajo med letom tudi različni tečaji za gospodarje in gospodinje, gostilničarje, vinogradnike itd. Šola po novem programu se je pričela dne 15. novembra

1909. V prvi tečaj zimske šole je vstopilo 9 učencev in v letno šolo 13 učencev. Ker je bilo na zavodu še 10 učencev prejšnje šole, je štela šola, pričetkom šolskega leta 1909./10. 32 učencev. V šoli prejšnje ureditve pa je bilo l. 1808./09. v I. letniku 19 v drugem letniku 11 učencev, delovali pa so na zavodu ravnatelj Rohrman, adjunkt Zdolšek, učitelj Lapajne, katehet Tomc, kapit. organist Hladnik; praktični pouk se je vršil pod nadzorstvom strok. učiteljev.

Oddaja zelenih cepičev. Kakor vsako leto, se bodo tudi letos brezplačno oddajali zeleni trtni cepiči iz državnih trtnih nasadov na Kranjskem, in sicer: dne 9. junija na Slapu pri Vipavi, dne 13. junija v Kostanjevici in v Črnomlju in dne 14. junija v Novem mestu, vselej ob osmih zjutraj. Kdor želi cepiče dobiti, naj se zglašuje vsaj en teden poprej pri delovodju dotične trtnice pismeno ali ustno, ali pa naravnost pri c. kr. vinarskem nadzorstvu za Kranjsko v Rudolfovem. Na dan oddaje naj pride vsak pravočasno po naročene cepiče. Prosilcem, ki se pravočasno ne oglašijo, se odda le toliko cepičev, kolikor jih bo še preostajalo.

Vinogradniški tečajji. C. k. vinarski nadzornik za Kranjsko g. B. Skalicky priredi tekom meseca junija t. l. več praktičnih tečajev za vinogradnike, kjer bo poučeval v zelenem cepljenju in poletnem obdelovanju trt ter bo odgovarjal na vsakovrstna strokovna vprašanja.

Ti tečajji se bodo vršili na prostem, v vinogradih, in z. to le ob ugodnem vremenu.

Vsak, kdor se jih misli udeležiti, naj ob določenem času s seboj prinese na kraj pouka dobro nabrušen nož, nekaj trtnih mladik in nekoliko gumijevih vezi.

Taki tečajji se bodo vršili:

1. v torek, dne 7. junija ob 8 zjutraj v Tanči gori,
 2. " " " 7. " " 3 popoldne na Vinici,
 3. " sredo, " 8. " " 8 zjutraj " Preloki,
 4. " četrtek, " 9. " " 8 " " Vrhu.
 5. " " " 9. " " 3 popoldne v Radencah,
 6. " petek, " 10. " " 8 zjutraj v Starem trgu,
 7. " " " 10. " " 3 popoldne v Dolu,
 8. " soboto, " 11. " " 8 zjutraj v Čepļah,
- vsi na Belokranjskem.
9. V ponedelj, dne 13. " " 3 popoldne v Sajenicah pri Čatežu, obč. Velka Loka,
 10. " torek, " 14. " " 3 popoldne v Vinjem vrhu, za obč. Škocjan in Belacerkev.
 11. " sredo, " 15. " " 9 zjutraj v Borštu, obč. Ajdovec.
 12. " četrtek, " 16. " " 8 zjutraj v Kriški gori, obč. Žužemberk.
 13. " petek, " 17. " " 8 Valični vasi, obč. Zagradec.
 14. " soboto, " 18. " " 9 zjutraj na Kopačiji pri Primskovem.
 15. " ponedelj, " 20. " " 3 pop. v Št. Janžu in
 16. " torek, " 21. " " 9 dop. v Radečah, vsi na Dolenjskem.

Natančni kraj pouka (goro in vinograd) zvedo vinogradniki po oklicu županstev. Zaradi velike koristi tega pouka za vinogradnike je želeli obilnega obiska teh tečajev od strani vinogradnikov.

Družbene vesti.

Premovanje govedi simodolske pasme za ljubljansko okolico in za Notranjsko sploh privedi c. kr. kmetijska družba kranjska s pomočjo državne podpore v četrtek, 16. junija t. l. dopoldne ob devetih v Podsmreki na posestvu gospoda Ivana Kanca, p. d. Gorjanca, ki leži šest kilometrov od Ljubljane na državni cesti Ljubljana-Vrhnika. Med uradnimi vestmi današnje številke je objavljen program tega premovanja ter nanj posebno opozarjamo živinorejce prizadetih pokrajin. K pre-

movanju bo dopuščena goved simodolske (rumenkasto- in belopisane) pasme in goved domače reje, ki izvira od simodolskih bikov. Na tem premovanju se bodo izjemno delila tudi darila za vole čiste in križane simodolske pasme. Darila za vole so določena le za pare. Vole je najbolje prignati vprežene, ki se postavijo po državni cesti ob Kančevem posestvu. Kančevo posestvo leži 10 minut oddaljeno od železniške postaje Brezovica, kjer prihaja in odhaja veliko osebnih vlakov južne železnice in železnice Ljubljana-Vrhnika, zato je kraj premovanja tudi zelo priličen tistim, ki se zanimajo za premovanje ali za živinorejo, četudi se ne udeleže s svojo živino premovanja.

Modra galica. Zaloga modre galice je družbi popolnoma pošla in se naročila ne sprejemajo več. Prosimo se podružnice, društva itd., ki smo jim letos galico poslali prosto voznine do zadnje železniške postaje, da nam z obratno pošto vrnejo vozni list, kajti le v tem slučaju more družba zase pri železnici izposlovati povračilo polovične voznine.

Trtne škropilnice. Prošenj za podelitev trtnih škropilnic je bila letos izredno mnogo. Tozadevna podpora je le majhna in zadostuje komaj za podelitev kakih sto škropilnic, dočim je prošenj za čez 300 škropilnic. Umevno je, torej, da družba ni mogla vsem prosilcem ustreči. Ozirati se je mogla le na res potrebne vinogradnike in v eninisti okoliš ni smela poslati preveč škropilnic. Na razna vprašanja odgovarjamo, da podeljene škropilnice ne pridejo brezpogojno v last dotičnih prosilcev, ampak da so skupna last vseh revnih in podpore vrednih vinogradnikov zadevnega okoliša, ki si ne morejo nabaviti škropilnic za polno ceno. Prosilci, ki se jim je ugodilo, so torej takorekoč oskrbniki podeljenih strojev in jih morajo po možnosti izposojati tudi drugim potrebnim vinogradnikom.

Trtne škropilnice „Hero“ ki imajo tlačilno in brizgalno napravo, ki se izsnema, so močnejše in vsestransko priporočene, daje družba po K 32— z zabojem vred. Škropilnice „Korona“ so pošle.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žlindro 19 % po 7 K 50 h 100 kg.

Rudninski superfosfat s 14 % v vodi raztopne fosforove kisline po 7 K 50 h 100 kg z vrečo vred. Pri naročilih v celih vagonih franko na vsako postajo. Svarimo pred nakupom superfosfata, ki je zaznamovan kot 12—14 odstoten, če ni primerno cenejši, kajti tak superfosfat je resnično le 12 odstoten in sme v razmerju z gorenjo ceno le K 6'36 veljati.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg. Naročila na cele vagonse se zvrše naravnost iz tvornic in se cena vsled zmanjšanja stroškov dokaj zniža.

Kalijevo sol po 12 K 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 20 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40 % kalija in stane 12 K, dočim ima kajnit le 12 — 13 % kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kaljeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 4 K 50 h. Tudi to gnojilo pošljemo odjemalcem celih vagonov naravnost iz tvornic za ceno, ki je dosti nižja.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

* **Vinogradniško gnojilo** (mešano umetno gnojilo za vinograde), ki ima 10 % v vodi raztopne fosforove kisline, 10 % žveplenokislega kalija in 4 % amonijevega dušika, oddaja družba po 15 K 50 h 100 kg z vrečo vred brez voznine. Pri naročitvah v celih vagonih je cena 15 K. — (Glej spis

„Mešana umetna gnojila“ v 3. št. letošnjega „Kmetovalca“.)

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi po 12 K in trokarje po 5 K. Oboje služi, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

* **Sezamove tropine** so oljarnam tudi že popolnoma pošle in jih vzlic vsem prizadevanjem do februarja 1911 ne bomo mogli dobivati. V nadomestilo smo našim živinorejcem priskrbeli drugo močno krmilo, i. s. :

* **Tropine podzemeljskega oreha.** Te tropine imajo zajamčeno 55 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi, torej dosti več kakor sezamove ali lanene tropine. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 18 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištaviti najmočnejšim dušičnatim in najlažje prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmljenje z močnimi krmili.

* **Lanenih tropin** dobili smo zopet omejeno množino, ter jih bodemo oddajali izključno le udom c. kr. kmetijske družbe po 20 kron za sto kg.

* **Klajno apno** oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljatev na zunaj se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmu, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti, po 6 K 90 h 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinsko sol se izvršujejo, ki se zanja denar naprej pošlje. V navedeni ceni so vštet izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

Sive francoske ajde družba letos ne bo imela v zalogi, ker je bila letina v naših krajih lani izredno dobra in ker se je družba iz vzorcev prepričala, da Francozi letos zahtevajo za razmeroma jako slabo zrnje pretirano visoke cene.

Oddaja kos. Družba ima v zalogi za svoje ude posebno narejene kose iz najboljšega avstrijskega jekla, in sicer v isti kakovosti kakor lansko leto. — Kose so ravne, pri peti širje, in pete so tako postavljene, kakor jih žele naši kosci. Družba je dala napraviti obliko, ki je sicer enotna, ki pa po možnosti ustrega različnim željam posameznih pokrajin vse dežele. Na pogosto izraženo željo po trših kosah imamo trše kaljene kose. — Vse kose so že obrušene, da se hitreje sklepljejo. Koso more vsakdo izbrati ter tako, ki ima kako napako, ki jo je zakrivila tvornica, zameniti. — Vsaka kosa ima vtisnjeno družbeno ime. — Ker se zaradi visoke poštnine pošiljatev posameznih kos preveč podražijo, zato priporočamo skupno naročanje potom podružnic, in sicer če le mogoče vsaj 10 kos skupaj.

Cene kosam so naslednje:

Dolgost v pesteh:	4½	6	6½	7	7½	8
„ „ cm:	45	60	65	70	75	80

Cena: K 1.—, 0.90, 1.—, 1.—, 1.10, 1.20.

Pri poštnih pošiljatkah se zaračuni 30 h za ovoj in za vozni list. Na zahtevanje nekterih udom si je družba letos nabavila nekaj domačih tržiških kos, ki jih tudi po gornjih cenah oddaja. Kot posebna znamenitost glede kakovosti jekla in natančnega izdelovanja slove kose iz bavarskih in tirolskih tvornic. Družba si je letos za poskušnjo nabavila manjšo množino teh kos. Cene za komad so naslednje:

za 67 cm dolge K 1.90 (zlata znamka z bikom, beloobrašene)

„ 72 cm dolge K 2.— „ „ „

Te kose dobi družba „sredi maja.“

* **Prave bergamaške osle**, in sicer temnovišnjekaste, podolgem žilaste, oddaja družba po 60 h. Osle so po 24 do 25 cm dolge.

PROGRAM

delitve premij za govejo živino,

ki bo v četrtek, 16. junija 1910

☞ v Podsmereki pri Ljubljani ☞

na posestvu Ivana Kanca, p. d. Gorjanca, 6. km. od Ljubljane na državni cesti Ljubljana-Vrhnika

Namen razstavi in delitvi premij je:

a) Da se živinorejci tega okraja s primerjanjem goved vzpodbudijo za napredek živinoreje in se o nji pouče,
b) da se razvidi uspeh, ki se je zlasti z državno in deželno podporo dosihdob dosegel pri reji naše domače goveje živine.

* * *

1. Pravico do premij imajo vsi živinorejci iz političnega okraja Ljubljana in z Nouranjskega.

2. Do devetih dopoldne mora vsa živina biti na mestu razstave, in sicer posebej junci, posebej telice, posebej kra e in posebej voli, za ograjo privezani. Vsak lastnik mora skrbeti, da ima njegova živina hlapca ali dekle, ki ji streže.

3. Da živina more biti deležna premije, mora najmanj že p 1 leta biti lastnina tistega gospodarja, ki jo razstavi. To mora razstavnik dokazati s spričevalom svojega zupansta a.

4. Možje, ki bodo sodili o premovanju živine, se izberó po dotičnem predpisoiku c. kr. ministrstva za kmetijstvo in se morajo ravnati po predpisih, za to do'ločenih.

5. Kdor je premijo dobil, se mora s posebnim pismom zavezati, da spolni vse, kar veleva omenjeni ministrski predpisnik, ter da obdarovano plemensko žival najmanj eno leto obdrži za plemo.

6. V razstavo se pripuščajo:

- junci, ki so ½ do 3 leta stari,
- breje telice, ki so najmanj 2 leti stare,
- možne krave, ki so imele eno, dve, tri, kvečjemu 5 telet,
- voli paroma, v starosti od 2 let naprej.

K premovanju je dopuščena goved simodolske (rumenkasto-in belopisane) pasme in živali domače reje, ki izvirajo od simodolskih bikov.

7. Za lepo živino so določene naslednje premije:

I. za biko 12 premij, in sicer ena 70, ena 50, ena 40, ena 30, 3 po 20 in 5 po 10 kron.

II. za krave 12 premij, in sicer ena 50, ena 40, ena 30, 3 po 20 in 6 po 10 kron.

III. za breje telice 12 premij, in sicer ena 50 ena 40, ena 30, 3 po 20 in 6 po 10 kron.

IV. za vole (paroma) 10 premij po 20 kron

Posestnikom, ki pripeljejo k premovanju v rseh oddelkih najlepšo skupino goved, sme presojevalni odbor prisoditi vrh gorenjih premij tudi priznansko diplomo za mnogo živinorejci in v posebnem slučaju še izredno posebno premijo.

S seboj je treba prinesiti živinske potne liste!

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 20. majnika 1910.

Frančišek Povše,
predsednik.

Gustav Pirc,
ravnatelj.